

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Випуск LXIII

Херсон – 2013

Зареєстровано у Вищій атестаційній комісії України постановою президії ВАК України від 10 лютого 2010 №1-05/1 (біюлетень № 3, 2010 р.).

Затверджено вченою радою Херсонського державного університету (протокол № 6 від 28 січня 2013 р.).

Редакційна колегія:

- Барбіна Є. С.** – відповідальний редактор, професор кафедри педагогіки та психології ХДУ, доктор педагогічних наук.
- Федяєва В. Л.** – заступник відповідального редактора, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки та психології ХДУ, професор, доктор педагогічних наук.
- Слюсаренко Н. В.** – відповідальний секретар, професор кафедри педагогіки та психології ХДУ, дійсний член Міжнародної академії наук педагогічної освіти, доктор педагогічних наук.
- Андрієвський Б. М.** – завідувач кафедри педагогіки початкової освіти ХДУ, професор, доктор педагогічних наук.
- Бутенко В. Г.** – завідувач кафедри педагогіки та психології ХНТУ, член-кореспондент НАПН України, професор, доктор педагогічних наук.
- Голобородько Є. П.** – професор кафедри педагогіки і психології Херсонської академії неперервної освіти, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук.
- Гедвілло О. І.** – професор кафедри експлуатації електричних систем і комплексів транспортних засобів та загальноінженерної підготовки Херсонської державної морської академії, кандидат педагогічних наук.
- Кузьменко В. В.** – завідувач кафедри педагогіки і психології Херсонської академії неперервної освіти, дійсний член Міжнародної академії наук педагогічної освіти, професор, доктор педагогічних наук.
- Пентилюк М. І.** – професор кафедри мовознавства ХДУ, доктор педагогічних наук.
- Петухова Л. Є.** – декан факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ, професор, доктор педагогічних наук.

Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 63. – Херсон: ХДУ, 2013. – 429 с.

© ХДУ, 2013

Адреса: Херсонський державний університет,
вул. 40 років Жовтня, 27, м. Херсон, Україна, 73000.

ЗМІСТ

Розділ 1. Методологія та історія педагогіки

Завгородня Т.К., Пахолок Р.І. Науково-освітня діяльність Марії Пастернак (1897-1983 рр.).....	10
Білавич Г.В. Діяльність "Просвіти" з формування господарської культури українців Галичини (1868-1924 рр.).....	14
Белан Г.В. До питання про етнопедagogічну складову української педагогічної думки другої половини ХІХ століття	20
Голубничя Л.О. Регіональний вимір досліджень із педагогічної історіографії.....	25
Гуріч З.В. До проблеми розвитку педагогічної майстерності вчителів образотворчого мистецтва Херсонської губернії (сер. ХІХ – поч. ХХ століття).....	31
Давиденко О.В. Організаційно-педагогічні засади розвитку середньої підпільної освіти на території генерального губернаторства в окупованій Польщі (1939-1944 рр.).....	35
Денисенко А.О. Науково-дослідна робота як форма організації професійно спрямованого дозвілля студентів (історичний аспект).....	42
Діденко А.М. Гуманістичне виховання Януша Корчака: Теоретико-прагматичний аспект	49
Жорова І.Я. Методичний супровід професійного розвитку вчителів (50-ті роки ХХ століття).....	52
Жосан О.Е. Становлення радянської шкільної навчальної літератури з природознавчих та математичних дисциплін (20-ті – початок 30-х років ХХ століття).....	57
Заліток Л.М. В. О. Сухомлинський про роль сім'ї у залученні дитини до читання	64
Ковтун А.В. Розвиток музичної освіти педагогічних кадрів в Україні як історико- педагогічна проблема	68
Кузьміч Т.О. Директор школи як керівник навчально-виховної роботи (педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського)	72

Лимарєва Ю. М. Мова викладача як фактор формування свідомості студентів XIX століття	76
Мартиненко І.І. Соціально-педагогічні передумови розвитку ідеї національної освіти учнівської молоді в Україні у XIX ст.....	80
Мачача Ю.М. Гендерно диференційована освіта (на прикладі кадетських корпусів середини XIX ст.).....	85
Осова О.О. Проблема виховуючого навчання у період українського відродження (історіографічний аспект)	91
Примакова В.В. Аксіологічний аспект розвитку післядипломної освіти вчителів початкових класів в Україні.....	96
Стражнікова І.В. Основні напрями наукових досліджень західного регіону України другої половини XX – початку XXI століття.....	100
Шушара Т. В. Діяльність одеського навчального округу України в контексті освітніх реформ XIX – початку XX століття	104

Розділ 2. Теорія і практика навчання

Горбунова Н. В. Текст як продукт зв'язного висловлювання старших дошкільників	110
Божко О. П. Особливості використання мовних засобів у текстах різних типів	113
Вострікова В.В. Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу на уроках іноземної мови в умовах профільного навчання	119
Кирилів В.О. Реалізація принципу розвивального навчання у досвіді роботи вчителів початкової школи.....	123
Кузнецова Н. В. Дослідно-експериментальне навчання англійського діалогічного мовлення обдарованих страшокласників профільної школи.....	127
Кучеренко І.А. Дидактичні закономірності як засади проектування сучасного уроку української мови	132

Левченко Н.Г. Експериментальна перевірка технології формування у старшокласників базових понять за технологічним профілем навчання	138
Окунович Т.Г. Психолого-дидактичні засади формування мовленнєвої компетентності учнів на уроках морфології.....	142
Федоренко Ю.П. Сутність читацької діяльності в початковій школі.....	147
Федорова О.В. Психологічні та лінгводидактичні основи формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення засобами прийменникових конструкцій.....	152
Швець Є. С. Труднощі навчання аудіювання на початковому ступені та шляхи їх подолання.....	156

Розділ 3. Теорія і практика виховання

Андрієць О.М. Психолінгвістичні засади формування дискурсного мовлення старшокласників	161
Безушко С.В. Хід та результати перевірки ефективності гендерного виховання учнів основної школи у позакласній діяльності	166
Гуран С.В. Особливості програм екологічного спрямування в навчальних закладах Польщі.....	169
Корольова І.І. Методичні аспекти організації естетичного виховання студентів вищих навчальних закладів.....	175
Мільчевська Г.С. Структура особистісної самореалізації старшого підлітка в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку.....	181
Олійник Ю. І. Інформаційна культура особистості – актуальна освітня проблема.....	187
Оржаховська А.Г. Екологічне виховання в журналі "Біологія і хімія в школі" за період 1990-2000 рр.	193
Романова І.А. Позаурочна діяльність молодших школярів	200

Тарарак Н. Г. Теоретико-методологічні основи дослідження феномена "ціннісні орієнтації" у навчальному середовищі	206
Шемпгон Н.Ю. Особливості виховної роботи зі студентами країн СНД Середньоазійського регіону	212
Розділ 4. Теорія і методика професійної освіти	
Гончар О.В. Особливості моніторингу педагогічної взаємодії в сучасній теорії управління.....	218
Дроздова І.П. Урахування особливостей систем внутрішньої і зовнішньої мовленнєвої діяльності для навчання професійного мовлення студентів-нефілологів	223
Мешко Г. М. Курс "Професійне здоров'я педагога" в системі підготовки майбутніх учителів до здоров'ятворчої діяльності.....	227
Пономаренко Г.О. Значущі освітні компетенції студента: дефінітивний аналіз	232
Андрейко Я. В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція	238
Барсук С. Л. Ефективні підходи до навчання студентів англійської мови	241
Бельчев П. В., Меркулова Н. В. Сучасний стан готовності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної професійної діяльності.....	245
Білан А.М. Розвиток автотранспортних засобів та тенденції підготовки спеціалістів з автосправи.....	251
Валуєва І.В. Формування методичної компетентності студентів під час навчання іншомовного читання	255
Гмиріна С.В. Розвиток професійного мислення студентів-вокалістів у процесі фахового навчання.....	259
Голотюк О.В. Розвиток монологічного мовлення студентів V курсу на уроках французької мови з теми "Екологія"	262

Довганець В. І. Мотиваційно-цільовий компонент формування пізнавальної самостійності студентів немовних спеціальностей у процесі вивчення іноземних мов	266
Єненко І.О. Практичні методи розвитку музичної пам'яті у студентів виконавських класів	271
Жуковський Є.І. Шляхи вдосконалення змісту підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів	274
Ізмайлова О.А. Роль автентичного тексту у формуванні дискурсивної компетенції студентів мовних спеціальностей	279
Ільєсова Ф. С. Планування та організація педагогічного експерименту з методики навчання технології розробки програмного забезпечення майбутніх інженерів-програмістів	284
Кліх Л.В. Експериментальна модель процесу комплексного формування професійних, дослідницьких та інноваційних умінь у майбутніх магістрів аграрних спеціальностей	290
Кужельний А. В. Професійна рефлексія як складова підготовки майбутнього вчителя технологій	296
Кучерак І. В. Використання технологій брендингу в системі управління вищих навчальних закладів	300
Петриченко Л.О. Модель управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі	303
Покорна Л.М. Технологія організації проектної діяльності в курсі "Основи наукової комунікації іноземною мовою" магістрантів	311
Рускуліс Л. В. Роль текстоцентричного підходу у процесі підготовки вчителя української мови	317
Самойленко О.М. Стан застосування елементів дистанційної форми навчання в процесі підготовки бакалаврів-учителів математики	323

Сліпич Ю. В. Психолого-педагогічні умови професійного розвитку педагогів-художників.....	331
Стецько І.І. Порівняльна характеристика рівня сформованості емпатії у студентів мовних та немовних вищих навчальних закладів.....	336
Стрілець С.І. Модель підготовки вчителів початкової школи засобами інноваційних технологій.....	343
Тарасенко Р.О. Шляхи забезпечення інформаційних потреб майбутніх перекладачів аграрної галузі.....	349
Терентьєва Н.О. Тенденція політизації: пріоритетні напрями наукової та інноваційної діяльності університетів у XXI столітті.....	354
Тихомирова Н.Ф. Методи вивчення стилевих особливостей музичних творів у виконавських класах творчих навчальних закладів.....	359
Ушмарова В.В. Системний підхід у дослідженні готовності магістрів до викладання педагогічних дисциплін.....	362
Харитоновна Н. В. Використання лексем "право" і "закон" у викладанні латинської мови.....	367
Цареградська К. В. Особливості формування професійно орієнтованої аудитивної компетентності майбутніх економістів.....	372

Розділ 5. Соціальна педагогіка

Богомолова М.Ю. Проблема самовизначення й відповідальності як детермінанта особистісного становлення підлітків-делінквентів.....	378
Дереш В.С. Ключові поняття проблеми соціалізації особистості.....	382
Корещька Л.О. Соціальні інституції як детермінанти формування освітньо-виховного простору Півдня України II половини XIX – початку XX століть.....	387

Розділ 6. Сучасні педагогічні технології

Панченко Л.Ф. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до створення інтерактивних навчальних матеріалів у середовищі Scratch.....	394
Хусейн Парлак Нові технології в навчанні слов'янських мов (на прикладі російської мови).....	399
Козак І.В. Проектування виховних систем в інноваційних школах	403
Козакевич О.О. Особливості використання інтерактивних технологій навчання для формування іншомовних професійних навичок спілкування студентів немовних вузів.....	408
Олійник О. Ю. Застосування тезаурусу предметного середовища "інформатика" при вивченні англійської мови.....	413
Чернова О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології та їх потенціал впливу на формування художньо-естетичної компетентності майбутніх культурологів	416

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті визначені складники процесу соціалізації особистості та зроблена спроба розмежування понять "соціалізація", "виховання", "розвиток особистості" у сучасній науці.

Ключові слова: соціалізація, виховання, розвиток особистості, формування, самосвідомість.

У наш час особистість є водночас активним творцем оточуючого соціального середовища і творцем самої себе. Це зумовлено тим, що сучасна людина знаходиться на якісно вищому рівні соціокультурного розвитку, ніж її предки, потреби її значно збільшилися і змінився світ, в якому вона проживає. Особистість прагне бути активно причетною як до своєї долі, так і до історичної. А це висуває потребу розгляду проблеми соціалізації дитини у дослідженнях соціальної педагогіки та інших науках.

Проблема соціалізації особистості все частіше перебуває в центрі уваги педагогів, психологів, соціологів та філософів (Л. Виготського, М. Галагузової, Н. Голованової, І. Кона, Т. Куна, А. Леонтьєва, Дж. Г. Міда, М. Мід, В. Москаленко, А. Мудрика, Т. Парсонса, В. Сухомлинського). Проте, вченими ще не чітко розмежовано поняття "соціалізація", "виховання", "розвиток особистості".

Метою статті є аналіз основних понять проблеми соціалізації особистості та їх розмежування.

Однією з провідних категорій педагогіки, в тому числі соціальної, є соціалізація особистості. У дослідженнях з філософії, психології, соціології і педагогіки широко використовується термін "соціалізація", хоча дотепер не вироблено однозначного його

тлумачення. Автором терміна "соціалізація" вважається американський соціолог Ф.Г. Гіддінгс, який у 1887 році в книзі "Теорія соціалізації" трактував його як "розвиток соціальної природи або характеру індивіда, підготовка людського матеріалу до соціального життя".

Нині пошук шляхів осмислення соціалізації спрямований на виявлення взаємовідносин категорій "суб'єкт – об'єкт" (суспільство – це суб'єкт впливу, а людина – його об'єкт) та "суб'єкт – суб'єкт" (суспільство і людина – суб'єкти впливу).

Погляди Ф.Г. Гіддінгса, Т. Парсонса об'єднують ідеї про нерозривний зв'язок соціалізації з освітою та вихованням, з адаптивними процесами, соціалізація трактується як процес адаптації людини до суспільства, яке її формує відповідно до культурних надбань. Протилежний підхід до розуміння соціалізації представляють американські вчені Ч. Кулі і Дж. Г. Мід. Вони розуміли соціалізацію як розвиток і самозміну людини в процесі засвоєння і відтворення культури, людина активно бере участь у цьому процесі і не лише адаптується до суспільства, але й впливає на саму себе.

До середини ХХ століття соціалізація перетворилася у самостійну міждисциплінарну галузь дослідження. До 60-х років ХХ століття практично всі вчені розуміли під соціалізацією розвиток людини в дитинстві, підлітковому віці та юності. Лише в останні десятиріччя дослідження соціалізації поширилося на дорослість і старість. До 1980-х років радянська наука заперечувала соціалізацію, вважаючи її породженням буржуазної науки. Але із початком формування соціальної педагогіки як самостійної галузі педагогічного знання, поняття "соціалізація" стало предметом дослідження педагогічної науки.

Термін "соціалізація" в "Українському педагогічному словнику" С. Гончаренка характеризується як "процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості. Соціалізація передбачає взаємодію людини з соціальним оточенням, яке впливає на формування її певних соціальних якостей та рис, на активне засвоєння й відтворення нею системи суспільних зв'язків" [1, с. 314].

Л. Орбан-Лембрик розглядає соціалізацію (лат *socialis* – суспільний) як процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в певному суспільстві. Життєвий шлях людини, відображення нею соціально-психологічної реальності є складною двосторонньою взаємодією її та соціального життя. Процес їх взаємовпливу спричинює розвиток і становлення індивіда. Соціально-психологічне розуміння соціалізації особистості визначає погляд на неї як на специфічне утворення, продукт соціально-психологічного відображення соціального життя, соціальних відносин.

Формування особистості відбувається за допомогою власного досвіду становлення і розвитку в безпосередніх соціальних контактах, у процесі яких людина зазнає впливу мікросередовища, а через нього – і макросередовища, його культури, соціальних норм і цінностей. Це і є соціалізація особистості [5, с.89-90].

Як бачимо, автор наголошує на обов'язковості розгляду поняття "соціалізація" як "суб'єкт – суб'єктного" процесу, вказує на необхідність дослідження цього терміна в соціокультурному контексті. Без цього неможливе розкриття сутності соціалізації.

Г. Андрєєва дає таке визначення: "Соціалізація – двосторонній процес, що включає в себе, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків; з іншого – процес активного відтворення індивідом системи соціальних зв'язків завдяки його активній діяльності, активному включенню в соціальне середовище".

Також дефініцію "соціалізація" подано у "Словнику практичного психолога" В.Шапаря. У ньому соціалізація визначається як "процес і результат засвоєння і активного відтворення індивідом соціального досвіду, здійснюваний у спілкуванні і діяльності" [6, с. 563].

Соціалізація, як найширше поняття з-поміж тих, що характеризують творення особистості, є не тільки свідоме засвоєння дитиною готових форм і способів соціального життя, способів взаємодії з матеріальною і духовною культурою, адаптація до соціуму, але й вироблення власного соціального досвіду, ціннісних орієнтацій, свого стилю життя [3, с. 5].

Т. Шибутані визначає соціалізацію як процес, за допомогою якого люди навчаються ефективно брати участь у соціальних групах. Особистість соціалізована, коли вона здатна брати участь у погоджених діях на основі конвенціональних норм.

А. Мудрик трактує термін "соціалізація" як "розвиток і самозміна людини в процесі засвоєння і відтворення культури, якій відбувається у взаємодії людини із стихійними, відносно спрямованими і цілеспрямовано створеними умовами життя на всіх вікових етапах" [4, с. 9].

Отже, можна стверджувати, що розуміння поняття "соціалізація" залежить від того, яка основна ідея закладена науковцем у термін, з якої позиції розглядається дефініція (з педагогічної, психологічної, філософської, соціологічної, соціально-педагогічної).

Соціалізація умовно включає чотири складники [4, с. 15]:

- стихійна соціалізація (відбувається під впливом об'єктивних обставин життя суспільства, у взаємодії з оточенням; зміст, характер і результати такої соціалізації визначаються соціально-економічними та соціокультурними реаліями);
- відносно спрямована соціалізація (державна приймає певні заходи економічного, законодавчого, організаційного характеру для вирішення своїх соціальних завдань, які об'єктивно впливають на характер розвитку та зміну можливостей, на життєвий шлях людей, цілих вікових груп населення. Ці заходи визначають обов'язковий мінімум освіти, вік, з якого починається навчання, терміни служби в армії, пенсійний вік та інше);
- відносно соціально контрольована соціалізація – виховання (планомірне створення суспільством та державою правових, організаційних, матеріальних та духовних умов для розвитку людини);
- більш-менш усвідомлена людиною самозміна, (має просоціальне, асоціальне чи антисоціальне спрямування (саморозвиток, самовдосконалення, саморуїнування), відповідно до своїх індивідуальних ресурсів і відповідно чи всупереч об'єктивним умовам життя).

У результаті виховання, самовиховання, під впливом стихійної і відносно спрямованої соціалізації (культурно-історичних, релігійних та сімейних традицій, засобів масової інформації, дитячих громадських організацій, клубів, секцій, шкільного колективу, друзів, неформальних молодіжних об'єднань та ін.) відбувається природний процес інтеграції дитини в суспільство, тобто її соціалізація.

Упродовж останніх двадцяти років у педагогіці та інших соціальних науках широко обговорюється питання про співвідношення понять "соціалізація" і "виховання". До розмежування цих дефініцій є багато підходів. Одні науковці прагнуть замінити виховання соціалізацією, інші розглядають виховання як частину соціалізації особистості, треті під соціалізацією розуміють громадянське і моральне виховання. Деякі психологи і педагоги пропонують розглядати поняття "соціалізація" і "виховання" як синоніми, розуміючи під вихованням вплив на людину всієї системи суспільних зв'язків з метою засвоєння нею соціального досвіду.

В "Українському педагогічному словнику" виховання розглядається як "процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів" [1, с. 53].

У "Словнику практичного психолога" термін виховання трактується як "діяльність з передачі новим поколінням суспільно-історичного досвіду; планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людини з метою формування певних установок, понять,

принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечують умови для її розвитку, підготовки до суспільного життя і праці" [6, с. 68].

В. Москаленко зазначає, що виховання – це система цілеспрямованих, педагогічно організованих взаємодій дорослих з дітьми, самих дітей одне з одним. Саме в такій особистісній взаємодії відбувається зміна мотиваційно-ціннісної системи особистості дитини, виникає можливість репрезентувати дітям соціально значимі норми і способи поведінки, оскільки виховання є одним з основних шляхів організованої соціалізації [3, с. 5].

В основі виховання, як відносно соціально контрольованої соціалізації, на відміну від стихійної і відносно спрямованої соціалізації, лежить соціальна дія. Цей термін започаткував німецький соціолог Макс Вебер. Він характеризував дефініцію як дію, що передбачає суб'єктивне осмислення можливих варіантів поведінки людей, з якими особистість взаємодіє.

На відміну від соціалізації, яка є безперервним процесом (адже людина постійно взаємодіє з соціумом) і включає непередбачені, спонтанні впливи, виховання процес цілеспрямований і дискретний: здійснюється планомірно, відбувається в певних організаціях, обмежене місцем і часом.

А. Мудрик узагальнив те спільне, що притаманне вихованню як відносно соціально контрольованій соціалізації. В його трактуванні виховання – це "відносно осмислене і цілеспрямоване плекання людини в сім'ї, в релігійних і виховних організаціях, яке більш-менш послідовно сприяє адаптації людини в суспільстві і створює умови для її відокремлення у відповідності до специфіки мети, змісту і засобів сімейного, релігійного, соціального і корекційного видів виховання" [4, с. 16].

Виховання – це один із основних факторів соціалізації особистості. Воно займає визначене місце серед інших складників соціалізації і не може їх замінити. Проте, залежно від віку дитини, виховання змінює динаміку впливу на особистість. Чим менша дитина, тим важливіший і сильніший виховний вплив на становлення і розвиток особистості. Чим старшою стає людина, тим збільшується самостійність її, саморозвиток і самовиховання, самовдосконалення чи саморуїнування, а вплив виховання зменшується. Загалом, саме в результаті виховання, самовиховання, саморозвитку і відбувається природний процес інтеграції дитини в соціум, її соціалізація.

Слід чітко розмежовувати широко використовувані в науковій літературі терміни "формування", "розвиток особистості" і "соціалізація", хоча це досить складно.

Поняття "формування" відображає процес становлення і розвитку особистості під кутом зору появи, формування, набуття закінченості та зрілості її особистісних рис; поняття "соціалізація" фіксує не лише процес становлення, а й розвиток зрілих форм соціальності індивіда, їх модифікацію у ході включення особистості в систему нових зв'язків протягом всього життя [2, с. 289].

Розвиток особистості – процес формування особистості як соціальної якості індивіда в результаті його соціалізації і виховання. Маючи природні анатомо-фізіологічні передумови до становлення особистості, дитина в процесі соціалізації вступає у взаємодію з навколишнім світом, оволодіваючи досягненнями людства. Оволодіння дійсністю у дитини реалізується в її діяльності за допомогою дорослих, тим самим процес виховання є провідним у розвитку її особистості. Розвиток особистості відбувається в діяльності, яка керується системою мотивів, притаманній даній особистості [1, с. 289].

Розвиток особистості, як і соціалізація, відбуваються протягом усього життя. Але, на відміну від розвитку, який відображає біологічну, психологічну і соціальну сутність людини, поняття "соціалізація" більш конкретне. Воно відображає соціальну сутність людини, визначає розвиток особистості, який зумовлений певним культурно-історичним етапом розвитку суспільства, певним типом соціальної системи, в якому проживає людина.

До четвертого складника соціалізації (більш-менш усвідомленої людиною самозміни) ми відносимо також самосвідомість. Самосвідомість розглядаємо як досягнення особистістю

на кожному віковому етапі розвитку певної міри самопізнання, наявності відносно цілісної Я-концепції і певного рівня самоповаги і прийняття самої себе.

Розвиток самосвідомості в ході соціалізації особистості – процес, контрольований і обумовлений постійним набуттям соціального досвіду в умовах розширення діапазону діяльності і спілкування людини.

Широта соціалізації характеризується тим, наскільки соціально зрілою й розвиненою є особистість. Виділяють такі критерії соціалізованості особистості: зміст сформованих у людини настанов, стереотипів, цінностей, картини світу; адаптованість особистості, її нормотипічна поведінка, спосіб життя; соціальна (групова й загальнолюдська) ідентичність.

Виходячи з вище сказаного, можемо дійти висновку, що процес соціалізації особистості дуже складний і багатогранний. Від того, наскільки успішно буде соціалізована людина, залежить майбутнє нашої країни. Від того, наскільки людина самостійно й активно вирішує поставлені завдання, сама ставить перед собою цілі і досягає мети, наскільки вона незалежна, упевнена, самостійна, ініціативна, настільки особистість може розглядатися як суб'єкт соціалізації. Адже головна мета соціалізації полягає в задоволенні потреби особистості в самоактуалізації, особистісному зростанні, у розвитку її здібностей.

Таким чином, здійснений аналіз наукової літератури дозволяє уточнити складники процесу соціалізації та зміст ключових понять, тісно пов'язаних із даним терміном. Однак, ця стаття не вичерпує всієї сутності проблеми, оскільки розглянуте питання є дуже складним і багатогранним.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Заверико Н.В. Соціальна педагогіка: навчальний посібник / Н.В.Заверико. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2011. – 240 с.
3. Москаленко В.В. Проблема виховання в контексті соціалізації особистості / В.В. Москаленко // Соціальна психологія. – 2005. – №2. – С. 3-14.
4. Мудрик А.В. Социальная педагогика: учеб. для студ. пед. вузов / под ред. В.А. Сластенина / А.В. Мудрик. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр "Академия", 2000. – 192 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Социальная психология: посібник / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
6. Шапарь В.П. Словарь практичного психолога / В.Б. Шапарь. – М.: ООО "Издательство АСТ"; Х.: "Горсинг", 2004. – 734, [2] с.

Дереш В.С.

КЛЮЧЕВЫЕ ПОНЯТИЯ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ

В статье определены составляющие процесса социализации личности и сделана попытка разграничения понятий "социализация", "воспитание", "развитие личности" в современной науке.

Ключевые слова: социализация, воспитание, развитие личности, формирование, самосознание.

Deresh V.S.

KEY CONCEPTS OF THE PROBLEM SOCIALIZATION OF PERSONALITY

In this article investigated the components of the process of socialization and attempted delimitation of the concepts "socialization", "education", "personal development" in modern science.

Key words: socialization, education, personal development, formation, consciousness.